

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

CYHOEDDIAD

Adolygiad o sgrinio iaith gynnar yn addas ar gyfer plant yng Nghymru o enedigaeth hyd at 5 mlwydd oed (crynodeb)

Diben yr ymchwil oedd adolygu'r adnoddau sgrinio presennol, a darparu tystiolaeth i lywio'r gwaith o ddatblygu dull sgrinio sy'n addas ar gyfer poblogaeth Cymru.

Cyhoeddwyd gyntaf: 2 Awst 2022

Diweddarwyd ddiwethaf: 2 Awst 2022

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.

Ewch i <https://llyw.cymru/adolygiad-o-sgrinio-iaith-gynnar-yn-addas-ar-gyfer-plant-yng-nghymru-o-enedigaeth-hyd-5-mlwydd-oed> i weld y fersiwn ddiweddaraf.

Gwybdaeth am [hawlfraint](#).

Cynnwys

Cefndir

Nodau a methodoleg yr ymchwil

Prif ganfyddiadau

Argymhellion

Manylion cyswllt

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.

Ewch i <https://llyw.cymru/adolygiad-o-sgrinio-iaith-gynnar-yn-addas-ar-gyfer-plant-yng-nghymru-o-enedigaeth-hyd-5-mlwydd-oed> i weld y fersiwn ddiweddaraf.

Gwybdaeth am [hawlfraint](#).

Cefndir

Gall anawsterau lleferydd, iaith a chyfathrebu cynnar gael effaith hirdymor ar oedolaeth, gydag effeithiau yn cael eu hadrodd ar lythrennedd, lles cymdeithasol ac emosiynol a chyflogaeth. Trwy adnabod plant sydd mewn perygl o anawsterau iaith yn gynnar mewn bywyd mae'n bosibl iddynt dderbyn ymyrraeth mewn modd amserol i atal unrhyw effeithiau ehangach posibl. Mae angen cymorth ar hyd at ddwy ran o dair o blant sydd wedi'u hadnabod ag anghenion lleferydd, iaith a chyfathrebu i wneud cynnydd ac mae tystiolaeth bod ymyrraeth ar gyfer anawsterau lleferydd, iaith a chyfathrebu yn effeithiol. Yr her yw gwybod pryd a sut i adnabod y plant sydd angen ac a fydd yn elwa o'r ymyriad hwn.

Nodau a methodoleg yr ymchwil

Nod yr ymchwil hwn oedd cynnal adolygiad o'r hyn y gwyddys ei fod yn gweithio o ran sgrinio iaith gynnar, o ran cynnwys, perthnasedd oedran, gweinyddu a dadansoddi i lywio'r fanyleb ar gyfer datblygu offeryn sgrinio sy'n addas ar gyfer poblogaeth Cymru.

Roedd y gwaith a gyflawnwyd yn seiliedig ar bedwar amcan.

1. Amcan 1: adolygu'r dystiolaeth gyfredol ynghylch manteision ac anfanteision sgrinio iaith gynnar mewn poblogaethau cyffredinol a phoblogaethau a dargedir. Darparu set o argymhellion: a ddylai sgrinio ddigwydd o gwbl? Os felly, beth ddylid ei sgrinio, gan bwy ac ar ba oedran (au)?
2. Amcan 2: asesu, beirniadu a chrynhoi'r offer sgrinio/adnabod Cymraeg a Saesneg sydd ar gael ar hyn o bryd i asesu gallu a chynnydd iaith plant.
3. Amcan 3: asesu, beirniadu a chrynhoi'r hyn sy'n gwneud offeryn sgrinio/adnabod effeithiol. Bydd angen ystyried ffactorau gan gynnwys dilysrwydd, dibynadwyedd, penodoldeb a bi/amlieithrwydd.

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.

Ewch i <https://lyw.cymru/adolygiad-o-sgrinio-iaith-gynnar-yn-addas-ar-gyfer-plant-yng-nghymru-o-enedigaeth-hyd-5-mlwydd-oed> i weld y fersiwn ddiweddaraf.

Gwybdaeth am [hawlfraint](#).

4. Amcan 4: darparu set o argymhellion ar y cydrannau pwysig ar gyfer offeryn sgrinio/adnabod iaith gynnar Cymru Gyfan ar gyfer Cymru Gyfan.

Er mwyn mynd i'r afael â'r amcanion hyn, cynhaliwyd tri adolygiad cwmpasu cyflym.

1. Adolygiad o'r offer sgrinio sydd ar gael yn yr iaith Saesneg, a oedd â'r nod o adeiladu ar sail tystiolaeth adolygiadau systematig blaenorol a nodi offer ychwanegol.
2. Adolygiad o'r offer sydd ar gael i'w defnyddio gyda phoblogaethau dwyieithog neu amlieithog.
3. Adolygiad o'r offer sydd ar gael i'w defnyddio yn Gymraeg. Cynhaliwyd tri chwiliad ar draws pum cronfa ddata, yn Saesneg i ddechrau. Yna cyfieithwyd termau chwilio i'r Gymraeg a chwiliwyd cyfnodolyn Gymraeg am erthyglau perthnasol.

Prif ganfyddiadau

Cafodd cyfanswm o bron i 6,000 o gofnodion eu nodi a'u sgrinio ar gyfer cymhwysedd ar lefel teitl, crynodeb a thestun llawn. Arweiniodd hyn at gynnwys 11 astudiaeth yn derfynol yn yr Adolygiad Offer Sgrinio Iaith Saesneg, 16 yn yr Adolygiad Dwyieithrwydd ac wyth yn yr Adolygiad Iaith Gymraeg. Yn ogystal, fel rhan o'r Adolygiadau Dwyieithrwydd a Chymraeg, cafodd canfyddiadau'r astudiaeth eu crynhoi a'u crynhoi'n thematig i ystyriaethau ac argymhellion pwysig ar gyfer sgrinio plant sy'n ddwyieithog a/neu siaradwyr Gymraeg.

Gan ddefnyddio adolygiadau systematig blaenorol a gwaith a adroddwyd yn yr astudiaeth Child Talk (Roulstone et al. 2015) ynghyd â'r 11 teclyn a nodwyd o'r adolygiad cwmpasu cyflym o offer sgrinio yn Saesneg, nodwyd 107 o offer y gellid o bosibl eu defnyddio fel offeryn sgrinio ar gyfer anawsterau iaith. O'r rhain, cafodd 64 o offer eu heithrio am resymau gan gynnwys bod yn addas i'w

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.

Evch i <https://llyw.cymru/adolygiad-o-sgrinio-iaith-gynnar-yn-addas-ar-gyfer-plant-yng-nghymru-o-enedigaeth-hyd-5-mlwydd-oed> i weld y fersiwn ddiweddaraf.

Gwybdaeth am [hawlfraint](#).

defnyddio gan Therapydd Iaith a Lleferydd yn unig, dim ond mesur agwedd benodol ar gyfathrebu a bod yn ymyriad yn hytrach nag offeryn sgrinio. Arhosodd ac adolygwyd cyfanswm o 43 o offer o ran eu dilysrwydd, eu dibynadwyedd, eu defnyddioldeb, eu heffaith a'u cost i bennu eu gwerth fel offeryn sgrinio. Yn dilyn y broses hon, arhosodd naw offeryn cyfrwng Saesneg i'w cynnwys ar gyfer trafodaeth fanwl. O'r 16 offeryn a nodwyd o'r adolygiad Dwyieithrwydd a'r wyth offeryn a nodwyd o'r adolygiad iaith Gymraeg, nodwyd bod gan ddau y potensial i'w defnyddio gyda phlant dwyieithog Cymraeg-Saesneg, ac roedd un ohonynt eisoes wedi'i gynnwys o'r offer sgrinio cyfrwng Saesneg, gan ddod â chyfanswm y offer i'w hystyried i ddeg.

Mae'r offer terfynol a gynhwysir fel a ganlyn: Holiadur Oedran a Chyfnodau, Sgrin Cyn-ysgol Brigance, Mesur Adnabod Iaith Gynnar, Ciplun Datblygiadol Dadansoddiad Amgylchedd Iaith, Cyswllt Iaith, Rhestrau Datblygiadol Cyfathrebol MacArthur Bates, Sgrin Iaith Ymyrraeth Gynnar Nuffield, Amserlen Sgiliau Tyfu, y DU Adnodd Asesu Dwyieithog a WellComm (Blynyddoedd Cynnar). Mae rhai offer yn dibynnu ar adroddiad rhieni tra bod eraill wedi'u cynllunio i gael eu cwblhau gan weithiwr iechyd neu addysg proffesiynol ar ôl arsylwi ar y plentyn. Nid oes un offeryn unigol sy'n cyrraedd y trothwy ar gyfer mesurau gwyddonol tra hefyd yn sgrinio ar gyfer y sgiliau cyfathrebu a argymhellir sy'n rhychwantu rhwng 15 mis a 4 oed 11 mis i'w defnyddio yng Nghymru. Mae hyn yn wir am blant o gefndiroedd Saesneg eu hiaith a'r rhai o gartrefi dwyieithog neu amlieithog.

Argymhellion

A ddylai sgrinio ddigwydd?

Argymhelliad 1: gall dull systemig neu ataliol o sgrinio fod yn fwy buddiol nag un sgrin ar gyfer anawsterau iaith a dylid ei mabwysiadu yn hytrach nag un sgrin ar un adeg.

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.

Evch i <https://llyw.cymru/adolygiad-o-sgrinio-iaith-gynnar-yn-addas-ar-gyfer-plant-yng-nghymru-o-enedigaeth-hyd-5-mlwydd-oed> i weld y fersiwn ddiweddaraf.

Gwybdaeth am [hawlfraint](#).

Argymhelliad 2: gellir defnyddio cerrig milltir cyfathrebu datblygiadol allweddol wrth sgrinio datblygiad iaith cynnar

Argymhelliad 3: dylid cyfuno ffactorau risg hysbys â monitro sgiliau iaith a/neu asesu deinamig i wella sgrinio. Byddai hyn yn gofyn am gyfranogiad plant gweithredol, er mwyn addasu asesiad sy'n hylif ac yn ymatebol i allu'r plentyn.

Argymhelliad 4: gall rhieni ddarparu gwybodaeth ddibynadwy am lefel gyfredol gweithrediad cyfathrebol eu plentyn o 2 oed. Dylai rhieni fod yn rhan o drafodaethau am ddatblygiad eu plentyn ac unrhyw bryderon sydd ganddynt amdano. Bydd hyn yn arwain at wneud penderfyniadau ar y cyd ynghylch gweithredu pellach.

Pa offer sgrinio y dylid eu defnyddio?

Argymhelliad 5: dim ond yr offer hynny lle mae data ar gael i lunio barn ynghylch eu cadernid y dylid eu defnyddio.

Argymhelliad 6: lle nad yw'r data hyn ar gael, mae'n bosibl gwneud cynllun i gaffael y dystiolaeth sydd ei hangen i bennu addasrwydd. Mae hyn yn hanfodol o ystyried y gydnabyddiaeth nad oes gan lawer o offer sydd ar gael i'w defnyddio y data gofynnol ond bod ganddynt ddilysrwydd wyneb ymhlith y gweithlu.

Argymhelliad 7: er nad oes un offeryn yn addas i'w ddefnyddio ar draws yr ystod oedran ar hyn o bryd, dylid ystyried a oes gwerth mewn datblygu offeryn o'r fath. Byddai hyn yn cynorthwyo hyder ymarferwyr i ddefnyddio'r offeryn a pha mor ddibynadwy y caiff ei weinyddu ag ef.

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.

Ewch i <https://llyw.cymru/adolygiad-o-sgrinio-iaith-gynnar-yn-addas-ar-gyfer-plant-yng-nghymru-o-enedigaeth-hyd-5-mlwydd-oed> i weld y fersiwn ddiweddaraf.

Gwybdaeth am [hawlfraint](#).

Beth sy'n gwneud offeryn sgrinio effeithiol?

Argymhelliad 8: dylid gwerthuso offer sgrinio yn seiliedig ar eu cyfleustodau sy'n cynnwys dilysrwydd, dibynadwyedd, effaith, derbynoldeb, cost a phŵer diagnostig. Er dibynadwyedd, ystyrir bod mesur o 0.6 i 0.7 yn dderbyniol gyda sgoriau o 0.8 ac uwch yn dda. Mae sgoriau sensitifrwydd a phenodoldeb o 0.8 wedi'u hargymell fel mesur o offeryn cadarn (Law et al., 1998).

Beth yw'r elfennau pwysig ar gyfer offeryn sgrinio/ adnabod iaith gynnar Cymru Gyfan ar gyfer Cymru Gyfan?

Argymhelliad 9: dylid casglu gwybodaeth am gefndir iaith plant a'u hamlygiad i bob un o'u hieithoedd gan fod hyn yn hanfodol i'r broses sgrinio ar gyfer plant dwyieithog.

Argymhelliad 10: dylid asesu plant dwyieithog ac amlieithog ym mhob un o'u hieithoedd er mwyn cael darlun cywir o'u datblygiad iaith.

Argymhelliad 11: dylid ystyried defnyddio asesiadau safonol gyda phlant dwyieithog ac amlieithog gyda gofal, a rhaid i ddehongli canlyniadau ystyried y potensial ar gyfer gogwydd diwylliannol ac ieithyddol.

Argymhelliad 12: ni ddylid defnyddio data normadol ar gyfer plant uniaith fel cymhariaeth ar gyfer datblygiad iaith plant dwyieithog.

Argymhelliad 13: ni ddylid defnyddio mesuriadau o eirfa mewn plant dwyieithog ac amlieithog oherwydd efallai na fyddant yn cynrychioli eu cymhwysedd yn gywir yn y naill iaith neu'r llall, ac maent yn debygol o fod yn amhriodol o'u cymharu â data normadol uniaith.

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.

Ewch i <https://llyw.cymru/adolygiad-o-sgrinio-iaith-gynnar-yn-addas-ar-gyfer-plant-yng-nghymru-o-enedigaeth-hyd-5-mlwydd-oed> i weld y fersiwn ddiweddaraf.

Gwybdaeth am [hawlfraint](#).

Argymhelliad 14: dylid ymgynghori â rhieni ynghylch datblygiad lleferydd ac iaith eu plentyn (ym mhob iaith lle bo hynny'n berthnasol) a dylid trafod unrhyw bryderon sydd ganddynt.

Manylion cyswllt

Awduron yr adroddiad: Sharon Baker (1), Sam Harding (1), Caitlin Holme (1), Rhonwen Lewis (2), Miriam Seifert (1), Yvonne Wren (1,2,3)

- 1 Uned Ymchwil Therapi Lleferydd ac Iaith Bryste, Ymddiriedolaeth GIG Gogledd Bryste
- 2 Prifysgol Metropolitan Caerdydd
- 3 Prifysgol Bryste

Safbwyntiau'r ymchwilwyr yw'r farn a fynegir yn yr adroddiad hwn ac nid barn Llywodraeth Cymru o reidrwydd.

Am ragor o wybodaeth, cysylltwch â:

Launa Anderson

E-bost: ymchwilcyfiawndercymdeithasol@llyw.cymru

Rhif Ymchwil Gymdeithasol: 55/2022

ISBN digidol 978-1-80364-636-7

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.

Ewch i <https://llyw.cymru/adolygiad-o-sgrinio-iaith-gynnar-yn-addas-ar-gyfer-plant-yng-nghymru-enedigaeth-hyd-5-mlwydd-oed> i weld y fersiwn ddiweddaraf.

Gwybdaeth am [hawlfraint](#).

Efallai na fydd y ddogfen hon yn hollol hygyrch.

Drlllenwch ein [datganiad hygyrchedd](#) i gael rhagor o wybodaeth.

Cafodd y ddogfen hon ei lawrlwytho o LLYW.CYMRU, efallai nad dyma'r fersiwn mwyaf diweddar.

Ewch i <https://llyw.cymru/adolygiad-o-sgrinio-iaith-gynnar-yn-addas-ar-gyfer-plant-yng-nghymru-o-enedigaeth-hyd-5-mlwydd-oed> i weld y fersiwn ddiweddaraf.

Gwybdaeth am [hawlfraint](#).